

Nr 92.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1916 kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén ävensom i ärendet väckta motioner. (1:a avd.)

I en den 25 februari 1916 dagtecknad, till riksdagen avlåten proposition (nr 87), vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden samma dag, föreslagit riksdagen att

dels av det utav 1915 års riksdag till beredande av ökat stallutrymme vid infanteriet beviljade anslaget, 655,900 kronor, för år 1917 anvisa ett belopp av 215,300 kronor;

dels till beredande av ökat stallutrymme vid artilleriet för år 1917 bevilja ett anslag av 56,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna ett belopp av 48,000 kronor;

dels av det utav 1914 års senare riksdag till uppförande av förråd för andra fordon än vinterfordon samt för persedlar och materiel beviljade anslaget, 1,359,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 659,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna detta belopp;

dels av det utav 1914 års senare riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrbottens regemente beviljade anslaget, 850,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 350,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrbottens regemente beviljade ytterligare anslaget, 200,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 100,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrbottens kavallerikår beviljade anslaget, 478,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 78,000 kronor;

dels av det utav 1914 års senare riksdag till uppförande av nya byggnader för Bodens artilleriregemente beviljade anslaget, 600,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 300,000 kronor;

dels till nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente bevilja ett anslag av 395,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa ett belopp av 195,000 kronor;

dels till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund bevilja ett anslag av 640,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa ett belopp av 440,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 100,000 kronor;

dels till uppförande av ett havremagasin i Stockholm för år 1917 bevilja ett anslag av 200,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 100,000 kronor;

dels till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Hässleholm för år 1917 bevilja ett anslag av 445,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 200,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund beviljade anslaget, 1,358,500 kronor, för år 1917 anvisa ett belopp av 200,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrlands ingenjörkår beviljade anslaget, 1,884,000 kronor, för år 1917 anvisa ett belopp av 600,000 kronor;

dels av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Bodens ingenjörkår beviljade anslaget, 651,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 289,000 kronor;

dels till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för Fälttelegrafkåren bevilja ett anslag av 1,998,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa ett belopp av 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 400,000 kronor;

dels till flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg för år 1917 avsätta ett belopp av 400,000 kronor;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna, utöver vad ovan särskilt angivits, högst en femtedel av det sammanlagda återstående belopp, som för år 1917 beviljas eller anvisas;

dels slutligen förklara, att samtliga här omnämnda belopp, som för år 1917 beviljas, anvisas eller avsätts, skola förskottsvis utgå av stats-

verkets värnskattfond och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.

Beträffande utredningen rörande detta ärende får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I en av herr *O. Nilsson* i Örebro inom andra kammaren väckt motion (nr 254) har dessutom föreslagits,

1) att Kungl. Maj:ts proposition, nr 87, i vad den rör avsättande för år 1917 av 400,000 kronor till flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg må avslås; samt

2) att Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition i vad den rör förklaring att samtliga i propositionen omnämnda belopp, som för år 1917 beviljas, anvisas eller avsätts, skola förskottsvis utgå av statsverkets värnskattfond och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta, ej måtte bifallas beträffande dels kostnadsökningen till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund, utgörande 190,000 kronor, dels kostnadsökningen till uppförande av ett havremagasin i Stockholm, utgörande 26,000 kronor, dels kostnaderna för uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Hässleholm utgörande 445,000 kronor, dels kostnadsökningen till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för fälttelegrafkåren, utgörande 224,000 kronor, och dels avsättning till flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg, utgörande 400,000 kronor.

Vidare har i en av herr *F. W. Thorsson* inom andra kammaren väckt motion (nr 259) i denna fråga föreslagits,

a) att Kungl. Maj:ts i proposition, nr 87, gjorda framställning om, att riksdagen ville, »till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för fälttelegrafkåren bevilja ett anslag av 1,998,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa ett belopp av 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utandordna 400,000 kronor» icke måtte av riksdagen bifallas, samt

b) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förnyad utredning och därpå grundat förslag angående förläggning av fälttelegrafkåren till Malmslätt.

Beträffande vad motionärerna anfört till stöd för sina förslag får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottets
yttrande.

I föreliggande proposition begär Kungl. Maj:t anvisningar av medel för åtskilliga byggnadsföretag, vilka ingå i den av 1914 års senare riksdag godkända plan för byggnadsarbeten vid armén i samband med den nya härordningen och för vilka enligt beslut av samma riksdag kostnaderna borde fördelas på åren 1915—1919. Därtill har kommit förslag om uppförande av en förplägnadsanstalt i Hässleholm.

Av belopp, som 1914 eller 1915 års riksdagar beviljat, äskas nu följande anvisningar för år 1917:

till ökat stallutrymme vid infanteriet.....	kronor	215,300:—
» förråd för andra fordon än vinterfordon m. m. »	»	659,000:—
» nybyggnader för Norrbottens regemente..... »	»	450,000:—
» » » Norrbottens kavallerikår..... »	»	78,000:—
» » » Bodens artilleriregemente..... »	»	300,000:—
» » » Norrlands artilleriregemente i Östersund..... »	»	200,000:—
» » » Norrlands ingenjörkår..... »	»	600,000:—
» » » Bodens ingenjörkår..... »	»	289,000:—
Summa kronor		2,791,300:—

Emot dessa för år 1917 beräknade belopp har utskottet icke funnit något att erinra. I fråga om sättet för beloppens bestridande får utskottet nedan uttala sig.

Till byggnadsföretag, för vilka medel ej förut beviljats, men som — med undantag av förplägnadsanstalten i Hässleholm — inrymmas i den av 1914 års senare riksdag godkända planen, har Kungl. Maj:t nu äskat följande belopp:

	kr.	att beviljas	att anvisas för år 1917.
till ökat stallutrymme vid artilleriet.....	kr.	56,000:—	56,000:—
» nybyggnader för Vaxholms grenadjärregemente, befälsbyggnader..... »	»	395,000:—	195,000:—
» förplägnadsanstalt i Östersund..... »	»	640,000:—	440,000:—
» havremagasin i Stockholm..... »	»	200,000:—	200,000:—
» förplägnadsanstalt i Hässleholm..... »	»	445,000:—	445,000:—
» nybyggnader för fälttelegrafkåren å Järvafältet..... »	»	1,998,000:—	800,000:—
Summa kr.		3,734,000:—	2,136,000:—

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit, att 400,000 kronor måtte för år 1917 avsättas för flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg.

Emot de förslag, som avse ökat stallutrymme vid artilleriet och nya befälsbyggnader för Vaxholms grenadjärregemente, har utskottet icke haft något att erinra.

Beträffande förslagen om förplägnadsanstalt i Östersund och havremagasinet i Stockholm upptog 1914 års senare riksdag i sina beräkningar, för förplägnadsanstalten ett belopp av 450,000 kronor att utgå med 200,000 kronor under år 1918 och 250,000 kronor under år 1919 och för havremagasinet ett belopp av 174,000 kronor att utgå med 74,000 kronor under år 1918 och med 100,000 kronor under år 1919. Då emellertid bristen på magasinsutrymme i kronans byggnader hade föranlett, att för uppläggande av numera erforderliga förnödenheter lokaler för detta ändamål måst med mycket stora kostnader förhyras, har Kungl. Maj:t ansett nödvändigt att tidigare än förut avsetts uppföra nämnda byggnader. De numera uppgjorda reviderade kostnadsberäkningarna till ifrågavarande byggnader utvisa avsevärt högre slutsummor, nämligen för förplägnadsanstaltens i Östersund nybyggnader 640,000 kronor mot 450,000 kronor förut och för havremagasinet i Stockholm 200,000 kronor mot 174,000 kronor. Ökningarna äro föranledda av de på sista tiden stegrade byggnadskostnaderna.

Emot de för sistnämnda byggnadsföretag beräknade beloppen har utskottet icke haft något att erinra.

Förslaget om uppförande av byggnader för en ny förplägnadsanstalt i Hässleholm för en beräknad kostnad av 445,000 kronor får utskottet likaledes tillstyrka.

Vidkommande de ifrågasatta nybyggnaderna för fälttelegrafkåren avser Kungl. Maj:ts förslag förläggning av kåren till Järvafältet för en kostnad, som med 224,000 kronor överstiger det belopp av 1,774,000 kronor, som förut beräknats för kårens nya etablissemang. Anledningarna till att högre kostnad nu beräknats vore — enligt vad arméförvaltningens fortifikationsdepartement anfört — att numera rådande byggnadspriser nödgade därtill, att bostäder måste beräknas för flera underofficerare och vederlikar än som antagits vid föregående beräknings uppgörande, att behovet av verkstadsutrymmen, hangarer och förrådsbyggnader vore betydligt större än som vid uppgörandet av den förut ingivna beräkningen kunnat förutses, att huvudledningar för vatten och avlopp m. m. dylikt vid etablissemangets förläggning till Järvafältet måste av kronan själv bekostas, samt att en del barack- och ekonomi-

byggnader m. m. måste anordnas å det tillämnade flygfältet vid Järfälla, enär detta komme att ligga så långt från kasernplatsen vid Lilla Frösunda, att nämnda byggnader bleve för flygövningarnas rätta bedrivande av behovet påkallade.

Herr Thorsson har i sin ovannämnda motion hemställt om avslag å framställningen rörande nybyggnader för fälttelegrafkåren och yrkat ny utredning med avseende å kårens eventuella förläggning till Malmslätt.

Då ett bifall till motionen skulle ytterligare fördröja avgörandet av frågan om fälttelegrafkårens förläggning och då Kungl. Maj:ts förslag icke kommer att medföra någon särskild utgift för markförvärv, finner sig utskottet böra tillstyrka sistnämnda förslag.

Angående den i propositionen begärda avsättningen för år 1917 av 400,000 kronor till flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg synes det utskottet med denna fråga kunna tills vidare anstå, då någon förflyttning av fabriken under år 1917 icke ifrågasättes. Utskottet får därför avstyrka nämnda förslag.

Enligt vad departementschefen i sammanhang med sin redogörelse för de nu omförmälda byggnadsföretagen anført, vore beträffande nybyggnader till Svea ingenjörkår frågan om vilken kaserntyp här skulle komma till användning fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Det av 1915 års riksdag för detta ändamål beviljade anslaget utgör 1,696,000 kronor. Då, enligt vad utskottet inhämtat, rörande detta kasernetablissemang flera alternativa förslag blivit uppgjorda, vilka delvis i avsevärd omfattning överskrida nyssnämnda anslagssumma, får utskottet uttala, att, därest det skulle ifrågasättas att använda en kaserntyp, som beräknas betinga högre kostnad än beloppet av det beviljade anslaget, riksdagens mening bör före frågans avgörande inhämtas.

I enlighet med vad ovan anförts, får utskottet sålunda tillstyrka, att medel nu beviljas med av Kungl. Maj:t angivna belopp för i propositionen omförmälda nya byggnadsföretag.

Beträffande de anvisningar, som böra göras för år 1917, finner sig utskottet kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag, så vitt angår de av 1914 års senare riksdag beräknade byggnadsföretagen. Vidkommande däremot förplägnadsanstalten i Hässleholm har utskottet ansett beviljande för år 1917 av 200,000 kronor böra kunna vara tillfyllest.

Enligt utskottets mening bör sålunda för år 1917 anvisas följande belopp:

för ovan först uppräknade ändamål, för vilka föregående riksdagar beviljat medel, sammanlagt.....	kr. 2,791,300: —
för nya byggnadsföretag, som av 1914 års senare riksdag beslutats, men för vilka riksdagen ännu icke beviljat medel:	
till ökat stallutrymme vid artilleriet	kr. 56,000: —
» nybyggnader för Vaxholms grenadjärregemente, befälsbyggnader	» 195,000: —
» förplägnadsanstalt i Östersund	» 440,000: —
» havremagasinet i Stockholm	» 200,000: —
» nybyggnader för Fälttelegrafkåren å Järvafältet.....	» 800,000: —
för nu föreslaget nytt byggnadsföretag:	
till förplägnadsanstalt i Hässleholm	» 200,000: —
	<hr/>
	Summa kr. 4,682,300: —

I fråga om de förskott Kungl. Maj:t begärt för år 1916 har utskottet intet att erinra.

Vidkommande härefter frågan om sättet för bestridande av de belopp, som nu skulle anvisas för år 1917, har Kungl. Maj:t i anslutning till 1914 års senare riksdags beslut i ämnet (se skrivelsen nr 1 sid. 390—391) föreslagit, att beloppen skulle förskottsvis utgå av statsverkets värnskattefond och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta.

Utöver vad nyssnämnda riksdag beräknat har — såsom herr O. Nilsson i sin ovanberörda motion framhållit — nu tillkommit,

för förplägnadsanstalt i Hässleholm	kronor 445,000: —
samt ökade kostnader för förplägnadsanstalten i Östersund	» 190,000: —
havremagasinet i Stockholm	» 26,000: —
nybyggnader för Fälttelegrafkåren	» 224,000: —
	<hr/>
	tillsammans kronor 885,000: —

I sistberörda motion har yrkats, att Kungl. Maj:ts förslag beträffande sättet för kostnadernas bestridande såvitt rör nyssnämnda belopp om tillhoppa 885,000 kronor icke måtte bifallas.

Utskottet har ansett det vara riktigt, att utgifterna för de ifrågasvarande av 1914 års senare riksdag avsedda byggnadsföretagen, även vad merkostnaderna beträffar, bestridas på sätt samma riksdag beslutat. Beträffande åter kostnaden för förplägnadsanstalten i Hässleholm synes denna böra bestridas genom anslag å extra stat.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må

- 1) med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i nedanstående delar
  - a) av det utav 1915 års riksdag till beredande av ökat stallutrymme vid infanteriet beviljade anslaget, 655,900 kronor, för år 1917 anvisa ett belopp av 215,300 kronor;
  - b) till beredande av ökat stallutrymme vid artilleriet för år 1917 bevilja ett anslag av 56,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna ett belopp av 48,000 kronor;
  - c) av det utav 1914 års senare riksdag till uppförande av förråd för andra fordon än vinterfordon samt för persedlar och materiel beviljade anslaget, 1,359,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 659,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna detta belopp;
  - d) av det utav 1914 års senare riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrbottens regemente beviljade anslaget, 850,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 350,000 kronor;
  - e) av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrbottens regemente beviljade ytterligare anslaget, 200,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 100,000 kronor;
  - f) av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrbottens kavallerikår beviljade anslaget, 478,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 78,000 kronor;
  - g) av det utav 1914 års senare riksdag till uppförande av nya byggnader för Bodens artilleriregemente beviljade anslaget, 600,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 300,000 kronor;
  - h) till nya befälsbyggnader vid Vaxholms grenadjärregemente bevilja ett anslag av 395,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa ett belopp av 195,000 kronor;
  - i) till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Östersund bevilja ett anslag av 640,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa

ett belopp av 440,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 100,000 kronor;

j) till uppförande av ett havremagasin i Stockholm för år 1917 bevilja ett anslag av 200,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 100,000 kronor;

k) av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Norrlands artilleriregemente i Östersund beviljade anslaget, 1,358,500 kronor, för år 1917 anvisa ett belopp av 200,000 kronor;

l) av det utav 1915 års riksdag till uppförande av byggnader för Norrlands ingenjörkår beviljade anslaget, 1,884,000 kronor, för år 1917 anvisa ett belopp av 600,000 kronor; samt

m) av det utav 1915 års riksdag till uppförande av nya byggnader för Bodens ingenjörkår beviljade anslaget, 651,000 kronor, för år 1917 anvisa återstoden, 289,000 kronor;

II) med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del och med avslag å herr Thorssons motion nr 259 till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för fälttelegrafkåren bevilja ett anslag av 1,998,000 kronor samt härav för år 1917 anvisa ett belopp av 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 400,000 kronor;

III) besluta att icke bifalla Kungl. Maj:ts förslag om avsättande av ett belopp av 400,000 kronor till flyttning av ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg;

IV) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del bemyndiga Kungl. Maj:t att i mån av behov redan under år 1916 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna, utöver vad ovan särskilt angivits, högst en femtedel av det sammanlagda återstående belopp, som för år 1917 beviljas eller anvisas;

V) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del förklara, att samtliga här ovan omnämnda belopp, som för år 1917 beviljas eller anvisas, skola förskottsvis utgå av statsverkets värnskattefond och sedermera ersättas av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål eller annan fond, dit köpeskillingarna för nu till lantförsvaret anslagna fastigheter, vilka med riksdagens samtycke försäljas, kunna komma att inflyta; samt

VI) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr O. Nilssons ifrågavarande motion till uppförande av byggnader för en förplägnadsanstalt i Hässleholm bevilja ett anslag av 445,000 kronor och därav å extra stat för år 1917 anvisa ett belopp av 200,000 kronor, med rätt

för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år för ändamålet av tillgängliga medel förskottsvis utanordna erforderligt belopp.

Stockholm den 12 maj 1916.

På statsutskottets vägnar:

CARL SWARTZ.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. J. G. Swartz, S. H. Kvarnzelius, O. Jonsson, O. M. Strömberg, H. F. Lamm, H. H. K. Ericson, G. M. H. Ekelund, C. G. Ekman, J. Nilsson, A. C. Lindblad, O. Bergqvist* och *A. Pers* samt

från andra kammaren: herrar *F. W. Thorsson, K. V. Rydén* i Malmö, *C. Persson* i Stallerhult, *G. Odqvist, E. A. Nilson* i Örebro, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *A. Wiklund, J. Ström, A. Anderson* i Råstock, *J. Olofsson* i Digernäs, *G. R. J. Åkerman* och *A. V. Sävström*.

Reservation:

vid *punkt II* i utskottets hemställan

av herr *F. W. Thorsson*, vilken ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition, såvitt den rör anslag till uppförande av nytt etablissemang å Järvafältet för fälttelegrafkåren, och med bifall till herr Thorssons ovanberörda motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning och därpå grundat förslag angående förläggning av fälttelegrafkåren till Malmslätt.
